

Anca HANU

Foto: Nisă Chirciu

Mircea MORARIU

Un spectacol subtil

În 2015 se vor împlini 10 ani de când era lansată pe piața de literatură dramatică românească ***Amalia respiră adânc***. Piesa Alinei Nelega a prilejuit mai întâi un bun spectacol de teatru radiofonic pentru ca, mai apoi, realizatorii lui, regizorul Gavril Cadariu și actrița Monica Ristea, să aibă excelența idee de a aduce același text – una dintre cele mai bune monodrame cu care se poate mândri dramaturgia națională – pe scena de scândură.

Nu am o situație exactă a numărului de versiuni scenice de care a avut parte scrierea Alinei Nelega. Dar chiar și așa sunt gata să pariez că *Amalia respiră adânc* este cea mai jucată piesă românească scrisă după 1989.

Firește, piesa se joacă intens și cu precădere în România. Și e normal să fie așa. Pe lângă faptul că oferă o generoasă partitură actoricească, *Amalia respiră adânc* înseamnă o excelentă mărturie, o foarte reușită tentativă de sumarizare a istoriei comunismului românesc, cu feluritele lui etape, de la dejism la ceaușism, de la anii internaționalismului proletar la vremurile național-comunismului. Protagonista piesei, Amalia Anastasia Valeria Greceanu Voican, a înregistrat toate aceste etape, le-a trăit pe propria piele, le-a fost victimă, le-a decontat prin propria ei existență de om fără noroc, deși nu s-ar putea spune că ar fi și înțeles mare lucru din ele. Amalia e omul care a trăit ceea ce s-a numit *banalitatea răului*. A trăit în

sensul că i-a fost cobai. Amalia a fost învățată să tacă și să mulțumească, să înghită pe nemestecate orice și să repete nume, inițiale, lozinci, prefabricate de gândire. Să se bucure la comandă. Deoarece comunismul îți ordona să te bucuri, să aplauzi și să fii fericit. Te condamnă la fericire cu de-a sila. Amalia a trebuit să mulțumească chiar și atunci când nu avea defel de ce să o facă, chiar și atunci când ei sau vreunui dintre membrii familiei ei i se făcea vreun rău, când ea însăși a fost agresată, violată, batjocorită. Batjocorită de istorie, de sistem, de oamenii acestuia, de oameni pur și simplu. O singură dată a reacționat cu adevărat Amalia și atunci s-a răzbunat pe soțul infidel răzbunându-se, de fapt, tot pe sine. Căci nici măcar *arta răzbunării* nu o cunoaște fata/femeia al cărei rost a fost tăcerea, o tăcere exprimată dintr-o dată printr-o revărsare de cuvinte din care se zămislește *cronica unei vieți*, dar și *cronica unor epoci*. Arareori, tăcerile au fost completate cu respirări și ele, sinceritatea lor, tragismul ce se degajă din ele i-au asigurat credibilitate și forță textului. Care text și-a dovedit în cei nouă ani de existență fertilitate plurisemantism, validat prin originalitatea spectacolelor prilejuite de el.

Dacă mă gândesc la cele văzute de mine, dacă le aleg pe cele mai bune, de la varianta-princeps a Monicăi Ristea și a lui Gavril Cadariu la cea de la Teatrul ACT a Cristinei Casian și a Marianeii Cămărășan ori la cea de la Teatrul „Bacovia”, a Firuței Apetrei și a Danielei Vrânceanu, prima observație ce se impune e că nicio montare nu a semănat cu alta. Și că fiecare nouă lectură a însemnat un prilej pentru dezvăluirea unei fațete inedite a textului, fațetă ce a însemnat câteodată chiar o cheie de acces spre originalitate. Ceea ce nu e tocmai de ici-de colo atunci când e vorba despre o monodramă.

Amalia respiră adânc nu a avut parte de izbânzi doar între granițele României. Piesa s-a jucat mult și în străinătate și nu numai în montări finanțate din bani românești, prin acțiuni de promovare al căror rost e în afara oricăror îndoieli. Piesa a fost înscenată în multe țări foste comuniste, a interesat, o dovadă în plus că, dincolo de diferențele specifice, comunismul a fost peste tot același. Că, dincolo de nuanțe, vrăjmașul lui principal, vrăjmaș redus sălbatic la statutul de victimă a fost individul, ființa umană. Că inteligența, gândirea, capacitatea de a pricepe și de a te opune trebuiau peste tot, necondiționat, anihilate.

Foarte bunelor montări ocazionate de piesa Alinei Nelega li se alătură acum aceea a Teatrului Național din Cluj-Napoca, semnată regizoral și scenografic de Tudor Lucanu și actoricește de Anca Hanu. Principala ei calitate, sursa reușitei se află, după părerea mea, în răbdarea cu care a fost citit textul. În atenta decupare a secvențelor din care acesta e compus, în observarea progresiei interioare a partiturii. Tudor Lucanu și Anca Hanu au respins din start și au evitat inteligent și cu bravură primejdia lecturii otova, egale, nivelatoare. Au descoperit subtilități noi. Au degajat vârste, etape și sensuri. Au înțeles că da, Amalia Anastasia Valeria Greceanu Voican este ceea ce se numește *un coeur simple*, dar că această realitate nu reprezintă niciun moment vreun motiv ca spectacolul lor să se plaseze în zona unei naivități pioase ori în a unei egalități în organizarea scenică a materialului dramaturgic. Dimpotrivă. Versiunea clujeană e un farmaceutic amestec de umor, copilărie, inocență, spontaneitate, dramă, tragedie, revoltă, protest, dar și de ironie subtextuală rafinată convertită în comentariu critic. Un comentariu pe care spectatorul atent îl descoperă în policromul joc al actriței Anca Hanu, în micile obiecte de recuzită sau de decor, respectiv în felul în care sunt convocate și apoi evacuate acestea.]

Amalia respiră adânc de la Teatrul Național din Cluj-Napoca e ceea ce aș numi „un spectacol subțire”. Subțire în sensul că nici Anca Hanu, nici Tudor Lucanu

Foto: Nicu Cherciu

nu vor să ia ochii, să uluiască. Dorința lor e ca, prin intermediul acestui monolog de un ceas, să dialogheze cu spectatorii. Să fie cu aceștia *un dialog*. Izbutesc. Victoria se obține câteodată în teatru, după cum se vede, și datorită lipsei de agresivitate.

Teatrul Național „Lucian Blaga“ din Cluj-Napoca – Amalia respiră adânc de Alina Nelega; Regia artistică și scenografia: Tudor Lucanu; Cu: Anca Hanu; Data reprezentației: 12 martie 2014.